

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

У статті проведено аналіз взаємозв'язку і взаємовпливу прямих іноземних інвестицій і економічного зростання. Розглянуто зовнішні та внутрішні ефекти передачі і імпорту технологій у виробничому секторі від ПІІ. Розглянуто напрямки інвестиційної діяльності глобальних ТНК, включаючи контрактні операції. Проаналізовано чинники стимулювання економічного зростання. Вивчення різноманіття підходів дозволило виділити в якості основних факторів стимулювання економічного зростання передачу технологій за допомогою розміщення філій іноземних фірм, розвитку конкуренції з домашніми фірмами, підвищенні продуктивності праці за рахунок залучення ПІІ. Виділено значення розвитку НДДКР в якості основного фактора розвитку інновацій, що лежать в основі успіху Топ 50 інноваційних компаній світу. Визначено передумови економічного зростання за рахунок збільшення створення наукоємних технологій, підвищення їх ефективності в результаті використання переваг міжнародного руху капіталу. Проведено аналіз пріоритетних галузей інвестування. На основі систематизації чинників конкурентоспроможності ТНК виділені характерні ознаки: інноваційність і динамічні здатності до адаптації. Визначено напрямки розвитку міжнародного бізнесу, що дозволяють виходити вітчизняним компаніям на міжнародний ринок і використовувати інноваційні переваги глобальних виробничих систем.

Ключові слова: прямі іноземні інвестиції, економічне зростання, ТНК, інновація, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки супроводжується глобалізацією, посиленням ролі ТНК, процесами інтернаціоналізації та транснаціоналізації капіталу, технологій і робочої сили. Зростання впливу регіонів виражається в формуванні стійких, відокремлених структур, що характеризуються національною ідентичністю, що відображають національні інтереси і мають певні межі. До факторів, що стимулює розвиток глобалізації, відносяться прогрес в області комунікацій, культурний обмін і вирівнювання культурних цінностей, розвиток транспортної інфраструктури, міждержавна конкуренція за ресурси, розвиток світової фінансової та фондового ринку і т.д. У доповіді ЮНКТАД про світові інвестиції 2015 року вказується, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) знизився в 2014 році на 16% до 1,23 трлн. дол. Виділено чинники, що негативно впливають на світовий розвиток, до яких відносяться невпевненість споживачів, волатильність валютних ринків і геополітичну нестабільність. Зниження цін на сировинні товари розглядається як фактор зменшення інтересу інвесторів на вкладення в зазначені активи. Позитивно оцінено перспективи ринку злиттів і поглинань. Приплив

ПІІ в країни з перехідною економікою скоротився в 2014 році на 52% до 48 млрд. Дол. Регіональні конфлікти в поєднанні з падінням цін на нафту і міжнародними санкція-ми справляють негативний вплив на перспективи економічного зростання і послаблюють інтерес інвесторів до цього регіону.

Метою даної статті є вивчення та визначення вплив припливу ПІІ на економічне зростання, визначення факторів стимулювання економічного зростання в процесі залучення іноземного капіталу за допомогою передачі нових технологій, розміщення філій іноземних фірм, розвитку конкуренції з домашніми фірмами, використання нових форм організації менеджменту в компаніях.

Методика дослідження включає використання компаративістського підходу, що дозволяє проводити порівняння основних напрямків дослідження ефектів залучення ПІІ та економічного зростання, з метою виявлення загальних, універсальних принципів і установок, а також знаходження відмінностей, що вказують на специфіку тієї чи іншої країни.

Зовнішній ефект передачі технологій за рахунок залучення ПІІ в країну відбувається в горизонтальному або вертикаль-

ному напрямку. Аналіз наукових досліджень свідчить про суперечливі результати зовнішнього ефекту передачі технологій в країнах, що розвиваються, і країнах з перехідною економікою. У ряді робіт висувається гіпотеза про існування позитивного зовнішнього ефекту від використання політики заохочення припливу ПІІ країнами - реципієнтами іноземних інвестицій. Ефект є більш значущим в індустріально розвинених країнах, що характеризуються високою часткою високотехнологічних секторів, що поліпшують можливості передачі нових технологій [2, с. 10]. Дифузія придбаних технологій сприяє більш широкому їх використанню в процесі обміну ідеями. Залучення нових технологій залежить від продуктивності праці робочої сили, залученої в створення НДДКР. Розмір країни відноситься до значимого чинника при визначенні рівня добробуту [3, с.754].

Зовнішній ефект ПІІ залежить від характеру інвестицій, що надходять. Трудомісткі і ринково орієнтовані ПІІ створюють більш значимий зовнішній ефект для домашніх фірм в порівнянні з фірмами, орієнтованими на акціонерний сектор. Невеликі фірми, не орієнтовані на експорт і перебувають в іноземній соборності, отримують більший ефект в порівнянні з домашніми фірмами. Загострення конкуренції змушує домашні фірми більш ефективно використовувати ресурси і покращувати технології. Фірми отримують вигоди від іноземної присутності, але при цьому не створюють умов для використання зовнішнього ефекту. Держава повинна проводити політику заохочення припливу іноземного капіталу, стимулювати конкуренцію і використовувати зовнішній ефект. Е. Петрикова запропонувала механізм визначення впливу ПІІ на ВВП [4, с. 14-21]. Автор розкрила алгоритм розрахунку кількісної оцінки внеску ПІІ на зростання ВВП, визначила показники макроекономічної ефективності іноземних інвестицій.

Дон П. Кларк, Дж. Хайфа, де О. Кампіно, Ш.С. Реман провели макроекономічне дослідження, визначає ступінь впливу припливу ПІІ на економічне зрос-

тання країни. Автори встановили, що зовнішній ефект від передачі технологій є основним фактором довгострокового економічного зростання. Ефекту ПІІ посилює нерівність у доходах, незважаючи на те, що залучення капіталу сприяє зростанню благосостояння в країні. ПІІ позитивно корелюються із зовнішнім ефектом від передачі технологій [5, с. 1-42].

Деякі вчені вважають, що темпи економічного зростання технологічно більш відвідсталих країн визначаються швидкістю впровадження передових технологій. Освоєння новітніх технологій залежить від рівня економічного розвитку країни, обсягу інвестицій, застосовуваних методів менеджменту. Джерелом зростання заощаджень є ПІІ, запозичення у міжнародних організацій, допомога розвиненим країнам. Величина сбереження впливає на обсяг інвестицій в країну. Рівень валових заощаджень змінюється в залежності від країн. У короткостроковий період зростання норми заощаджень веде до кількісного зростання обсягу виробництва. У довгостроковий період збільшення даного показника супроводжується зростанням капіталовооруженості і обсягу випуску продукції [6, с.135-145].

Економічне зростання, заснований на технологічному зміні, є результатом комплексної взаємодії, причому інституційні можливості, до того, що виконують конкурентні ринки, визначаються як найважливіші фактори стимулювання зростання в загальному процесі. Під інституційними можливостями розуміються здатності організувати розвиток фірми, галузі чи економіки шляхом об'єднання відповідних ринкових і неринкових стимулів з потребою оновлення технологічних і додаткових можливостей [7, с. 472].

М.Клайн, Е. Розенгрен виділяють ефект багатства як визначального фактора іноземного інвестування в США. Вони стверджують, що витрати праці на робочу силу роблять менший значення при оцінці відтоку ПІІ з країни [8, с. 102]. П. Вів-фенс вважає, що приплив ПІІ в венчурні компанії сприяє зростанню запасу капіталу, імпорту в короткостроковий період і експорту в довгостроковий період. Пере-

дача технологій супроводжується зростанням продуктивності праці торгуемого сектора, при-водить до зовнішнього ефекту, сприяє зростанню торгівлі всередині компанії, тимчасового протекціонізму і збільшення заробітної плати [9, с. 223].

МНК грають важливу роль в передачі технологій. Вони характеризуються показниками високої продуктивності праці, витрачання значних коштів на НДДКР на відміну від домашніх фірм. Філії іноземних фірм використовують зовнішній ефект від передачі технологій, застосовуючи різні підходи. Передача нових знань відбувається в результаті переміщення робочої сили, яка пройшла навчання в МНК. Робочі використовують в домашніх фірмах набуті знання, навички та досвід, отримані в західних компаніях. Домашні фірми імітують виробництво, менеджмент і маркетинг іноземних філій. Загострення конкуренції змушує домашні фірми бо-лє ефективно використовувати ресурси і прогресивні, продуктивні технології, що дають можливість отримувати прибуток. Зростання конкуренції обмежує розвиток домашніх фірм і зменшує їх ринкову частку в загальній структурі виробництва. Як результат, скорочується величина використовуваних виробничих потужностей, що приво-дит до неефективного використання ефекту масштабу. Іноземні філії оказ-вають вплив на експортні можливості до-машніх фірм та торгівлю, яка сприяє скорочення витрат домашніх фірм при про-никненні на іно-дивні ринки. ПІІ і про-дукція іноземних філій виступають замі-никами експорту, а також його допов-нюють. За допомогою ПІІ відбувається пе-реміщення витрат і кінцевих продуктів. Домашні фірми імпортують технології з багатонаціональ-них компаній (МНК) шляхом придбання виробничого облад-нання, спеціалі-зірованих потужностей, ди-ференційованої продукції. Зовнішній ефект взаємодії іноземних філій і до-машніх фірм на горизонтальному або верти-кальному рівнях сприяють підвищенню продуктивності праці в країні. Зростання попиту на проміжні продукцію змушує домашні фірми використовувати переваги економії масштабу [10, с. 111].

Розглянемо способи передачі техно-логій на горизонтальному рівні, в даному випадку домашні фірми займають адек-ватні позиції у виробничому ланцюжку з іно-дивними філіями, конкуруючи з ними, що в свою чергу стимулює підвищення продуктивності праці всередині фірм. М. Хаддад, А. Харрісон провели дослідження впливу ПІІ на ефективність функціонуван-ня фірм в виробничому секторі шляхом вивчення дисперсії продуктивності праці і підвищення продуктивності праці за раху-нок ПІІ, конкуренції [11, с. 51-74]. Специ-фічні чинники фірм визначалися загальною продуктивністю праці окремо для кожного сектора. Показник дис-персії продуктивності праці кожної фірми в сек-торі розраховувався щодо рівня продук-тивності праці, досягнутого найбільш ефективною фірмою. Показу-тель іноземної присутності визначався як частка інозем-них активів окремо взя-тої фірми до за-гальних активів і як частка активів інозем-них фірм в загальних активах сек-тора. Отримані результати щодо визначення зовнішнього ефекту дозволили виявити сектори з великими обсягами ПІІ, які ма-ють низьку дисперсію вироб-водительности праці в фірмах. Отже, до-машні фірми знаходяться ближче до гра-ниці ефективного використання виробни-чих можливостей. Автори вважають, що більш висока продуктивність праці до-машніх фірм не може бути пояснена більш високою часткою іноземного капіталу в секторі. Присутність іноземного капіталу негативно корелюється зі зростанням про-дуктивності в домашніх фірмах.

В. Касур вказує, що домашні фірми не отримують вигод від іноземного при-сутствия, якщо його оцінювати часткою продажів, в той же час вони отримують доступ до запасів іноземного капіталу [12, с. 343-369]. Додаткові дослідження свід-чать, що домашні фірми, які належать до підгрупи, що займається НДДКР, позитив-но впливають і забезпечують передачу но-вих технічних знань. Доступ до запасів іноземного капіталу сприяє підвищенню ефективності домашніх фірм, що спеціалізуються на НДДКР. Фірми, що не належать до підгрупу, що займається ви-

робництвом нових знань, не отримують ефекту від передачі нових технічних знань.

Робота В. Келлера, С. Йепла присвячена визначенню ефекту передачі технологій у виробничому секторі США від ПІІ та імпорту. Дослідження мало на меті визначити вплив зростання ПІІ та імпорту на зростання продуктивності праці в домашніх фірмах, куди надходили інвестиції. Іноземна присутність вимірювалася як частка зайнятої сили в іноземних філіях до загальної зайнятості в галузі. Результати дослідження свідчать про те, що ПІІ створюють умови отримання значних виробничих вигод для домашніх фірм. Зовнішні ефекти оцінюються в великих розмірах в порівнянні з іншими дослідженнями. Зовнішні ефекти становлять 8% -19% від виробничого зростання американських фірм в період з 1987 - 1996 року. Вони відмінні-ються і залежать від розміру фірми і продуктивності праці в ній. В. Келлер, С. Йепл зробили припущення, що сильний зовнішній ефект має місце в зв'язку з припливом ПІІ у високотехнологічні сектори. Невеликі фірми, що мають низьку виробляй-ність праці, отримують більший зовнішній ефект від ПІІ в порівнянні з великими фірмами, що мають високу продуктивність праці. Зовнішній ефект від імпорту значно менше в порівнянні з ефектом від ПІІ.

Р. Кросс і Л. Тревіно досліджували роль інститутів в умовах появи нових ринків. Автори визначили загальні чинники залучення ПІІ, до них відносяться двосторонні інвестиційні договори, ступінь проведення реформи підприємств, правила репатріації капіталу і зменшення рівня державної корупції [13].

Вивчення розглянутих підходів дозволяє виділити в якості основних факторів стимулювання економічного зростання передачу технологій за допомогою розміщення філій іноземних фірм, розвитку конкуренції з домашніми фірмами, підвищенні продуктивності праці за рахунок залучення ПІІ.

2.Глобальніе ТНК і нові технології

Діяльність глобальних ТНК спрямована на залучення інвестицій, перенесення нових технологій виробництва та управ-

ління, стимулювання зростання ВВП, поліпшення платіжного балансу шляхом збільшення експортної виручки або зниження імпорту. Рас-бачати зміни сприяють зміцненню економіки країни, підвищення рівня життя населення. Характерним явищем, яке притаманне діяльності сучасних ТНК, є швидкий розвиток інвестиційних зв'язків, що супроводжуються активною дифузією інноваційних технологій. Більш того, ТНК виступають сучасних-ної інституційною формою інтернаціоналізації виробництва, а також основними експортерами ПІІ.

Інвестиційна діяльність ТНК включає:

- 1) фінансове планування, тобто процес оцінки і вибору інвестицій довгостроково-го призначення, ПІІ;
- 2) управління інвестиційним ризиком;
- 3) управління портфельними іноземними інвестиціями.

Крім перерахованих напрямків інвестиційної діяльності однієї з форм припотягу ТНК виступають контрактні операції. У літературі іноді вони називаються неакціонерних формами або новими формами інвестицій. Багато дослідників вважають, що неакціонерні форми діяльності перетворилися в найбільш типову, масову форму взаємин ТНК і країн, що приймають інвестиції [14, с. 307].

Серед найпоширеніших форм діяльності, не пов'язаних з володінням акціонерного капіталом, слід виділити лізингові контракти, франчайзинг, інжин-ринг, видобуток сировини на основі підрядів тощо. Головним фактором поширеноювати нових форм інвестицій стала політика країн, що розвиваються, яка передбачає Рівала повну або поетапну націоналізацію активів ТНК, посилення контролю за їх діяльністю. Обмеження операцій іноземних фірм формами, не пов'язаними з володінням акціонерним капіталом, розглядалося в більшості країн, що розвиваються, як логічне завершення курсу на витіснення ТНК в економіці.

Інноваційна політика включає розвиток і просування НДДКР, розширення технологічних зв'язків, горизонтальну політику, використання навчальних стимулів, промислових, технологічних та наукових

парків. Підвищений інтерес вчених до даної політиці, що фокусується на технологічних аспектах, дозволяє значно підвищити науковий потенціал за рахунок технологічних зовнішніх ефектів ПІІ. Оточе недержавні фірми отримують можливість використовувати результати, одержувані від ефекту поглинання нового знання. Координація політики в області ПІІ в поєднанні із використанням результатів НДДКР, інновацій та регіональних політичних інструментів розглядається в якості перспективного напрямку розвитку технологій. У країнах перехідної економіки приток ПІІ розглядається як джерело коштів, що дозволяють перебудувати національні інноваційні системи в відповідно до глобальною системою знань і дифузії інформації.

З кожним роком зростає ймовірність того, що закордонна діяльність ТНК може стати джерелом політичних, економічних, соціальних, юридичних та інституціональних конфліктів з урядами, що в багатьох випадках впливає на міждержавні відносини. Лібералізація торгівлі та іноземних інвестицій, заходи з поширення режиму найбільшого сприяння на зарубіжні компанії і встановлення єдиного режиму для національних і міжнародних корпорацій все більше нейтралізують деякі аспекти виникаючих протиріч між державами і ТНК [15, с. 25].

В умовах погіршення міжнародної кон'юнктури відзначено зростання числа «агресивних» і «ворожих» поглинань і, відповідно, зменшення «дружніх». При «агресивних» поглинаннях ТНК спочатку вдаються до скуповування акцій іноземної компанії на фондовому ринку, а потім вже вступають у взаємодію із загальним зібранням акціонерів. Наслідком «агресивного» поглинання стає повна зміна руніків поглинає компанії. У разі «дружнього» поглинання досягається згода між керівниками ТНК і керівниками (акціонерами) поглинаючої компанії, на купівлю-продаж акцій. Потім здійснюється обмін акцій цієї компанії на акції ТНК. Іншим варіантом «дружнього» поглинання є поглинання в формі передачі контрольного пакету акцій ТНК в траст або довірче

управління [16, с. 56].

Деякі економісти вважають, що контрактні угоди є формою при-потягу капіталу в країні призначення. Для того щоб укласти таку угоду, необхідно інвестувати капітал в основні фонди, торгову марку і технологію або трудові ресурси. Контрактні форми інвестицій - це форми інвестицій, коті-які не пов'язані з володінням акціонерним капіталом. До них відносяться: будівельні роботи з висновком підрядних договорів, ліцензійних угод, субконтрактних угод, видобуток сировини за підрядними договорами і розподіл продукції, лізинг, контракти про управлінську допомогу, контракти на управління, франчайзинг і інжиніринг. Предметом таких контрактних операцій виступає комплекс послуг по підготовці або організації виробництва, а також послуги щодо забезпечення реалізації продукції. Застосування контрактних форм інвестування дозволяє захистити активи компанії. До недоліків даної форми відносяться втрата контролю, можливість появи конкурентів при неадекватному використанні ліцензії. Участь філіалів ТНК в міжнародних операціях по залученню ПІІ через створення власних зарубіжних фірм і спільних підприємств направлено на збільшення ступеня контролю компанії.

Прикладами успішних конкурентоспроможних глобальних інноваційних компаній є Apple, Google, Samsung Group, Toyota, BMW (табл. 1).

В основі успіху Топ 50 найбільш інноваційних компаній лежать наукові дослідження і нові технології, які набувають все більшого значення в якості факторів розвитку інновацій, оскільки сприяють розробці і створенню інноваційних продуктового, що дають поштовх в розвитку наукоємких галузей економіки. У список ведуть цих компаній 2015 увійшло 29 компаній з США, 11 з Європи, 10 з Азії, 3 з Китаю і одна з Індії. Компаній України і Росії в рейтингу відсутні. У числі провідних компаній - китайська інтернет-компанія Tencent, виробник мережевого устаткування Huawei і виробник персональних комп'ютерів Lenovo, а також індійський автовиробник Tata Motors.

Найбільші інноваційні компанії в 2015 році (зміни 2013 до 2014 в%)

№	Корпорація	Оцінка 2015	Дохід	ЕВІТ*	TSR**	Витрати на НДОКР
1	Apple	18	7.0	7.2	40.4	35.0
2	Google	19	10.3	19.8	- 6.1	24.3
3	Tesla Motors	20	58.8	нд	47.9	100.4
4	Microsoft Corp.	21	11.0	0.0	27.5	5.8
5	Samsung Group	22	- 9.8	- 32.0	- 1.8	4.3
6	Toyota	23	16.4	73.5	21.1	0.4
7	BMW	24	5.7	11.6	8.3	- 0.2
8	Gilead Sciences	25	122.2	235.0	104.5	18.1

* ЕВІТ - прибуль до вычета процентов, налогов и амортизации

** TSR –совокупная доходность акционеров

Джерело: узагальнено автором [19]

Слід зазначити помітне погіршення позицій компанії Facebook, яка в списку найбільш інноваційних компаній у порівнянні з рівнем 2014 року, перемістилася з 9 на 28 місце. Японська компанія Sony, яка зайняла 10 місце в торішньому рейтингу, цього року в нього не потрапила.

Аналіз топ-20 компаній, які інвестують в НДДКР, і індустрій цих корпорацій і країни їх базування, слід виділити, що в індустрію охорони здоров'я інвести-ється в НДДКР більш ніж в інші індустрії - 61,7 млрд. Дол. Автобудування займає друге місце з сумою 43,7 млрд. дол. Комп'ютери та електроніка отримують 37,9 дол. Програмне забезпечення отримують 30,5 млрд. дол., як показують попередні дані, інвестиції в цю індустрію ростуть швидкими темпами [18].

Характерними тенденціями в сфері інновацій, що впливають на конкурентоспроможності ТНК, є більша відкритість компаній в рамках межфирменной кооперації в сфері науки і технологій, а також перенесення значної частини досліджень в зарубіжні країни. Дедалі більшого поширення набуває практика поглинання найбільшими ТНК компаній, що володіють інноваційним продуктом або технологією.

Материнські ТНК США займають перше місце в світі, інвестуючи в НДДКР 52% всіх надходження 20-ти компаній. Далі йдуть Німеччина і Швейцарія, з відсотками від-повідно 13% і 11% [18].

Швидкість виробничого процесу стає важливою конкурентною переважно-ством ТНК. Для прискорення виробничого процесу і посилення тиску на конку-ренти міжнародні компанії скорочують бюрократичні обмеження і процеду-ри, створюють

крос-функціональні робочі групи, перебудовують структуру і органі-зацію виробництва, впроваджують новітні технології. Техно-логічні конкурентні переваги ТНК багато в чому обумовлені формуванням тісних дов-гострокових парт-нерському відносин з по-стачальниками. Важливу роль в забезпеченні конкурентоспроможності виробничої систе-ми ТНК відіграє оптимізація управлінської ланцюжком поставок, зокрема ефективна організація логістики та післяпродажного обслужива-ня.

Так, наприклад, в основі високої кон-курентоспроможності найбільшої американ-ської ма-шіностроїтельной ТНК Caterpillar лежить одна з кращих в світі систем поста-вок запас-них частин, що забезпечує достав-ку будь з 550 000 деталей для обладнання поку-Пател протягом декількох годин.

У Доповіді ЮНКТАД про світові інве-стиції 2015 року вказується на необхід-ність реформування міжнародної системи управ-ління інвестиціями для досягнення цілей сталого розвитку. Це має на увазі як коригу-вання інвестиційних угод, так і підвищення узгодженості міжнародної інвестиційної та податкової амортизації-говою політики. Згідно Доповіді, в 2014 р інвестиційні вкла-дення в держави з перехідною економікою, до яких відносяться країни південного сходу Європи і СНД, знизилися на 51% в порівнянні з 2013 р і склали 45 млрд дол. США. Відтік інвести-цій з України досяг 200 млн. Дол. США, в той час як обсяги інве-стицій, посту-пили в Казахстан і Азербай-джан, навпаки, збільшилися.

Показник зниження обсягів ПІІ в Росію склав 70% і дорівнює 19 млрд. Дол. В 2015 році. Експерти вказують на різкий контраст

Література

в обсягах капіталу в Росію в 2015 році, що виразилося в їх скороченні. У 2013 році Росія була визнана третьою державою в світі за обсягом залучених ПІІ. Їх величина склала 79 млрд. Дол. Оцінка ос-новних економічних, політичних і визначають бізнес - середовище факторів, стиму-чих і стримуючих приплив ПІІ в Східну Європу, показує, що в якості факторів, що стимулюють приплив ПІІ, більшість респондентів виділяють: за- витрати на робочу силу, трудові навички, макроекономічну стабільність, конвертируемость валюти, близькість інвестора. До числа обмежують приплив ПІІ факторів відносяться: розмір ринку, природні ресурси, інфраструктура, правова стабільність, імідж країни, фінансові стимули. Для збільшення притоку ПІІ слід поліпшити більшість економічних і політичних чинників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У трансформаційній економіці рамки періоду проведення економічних ре-форм обмежені тимчасовим лагом. Передумови економічного зростання можуть бути со-будівлі за рахунок збільшення створення наукоємних технологій, підвищення ефективності їх використання в результаті використання переваг міжнародного руху капіталу. До числа таких факторів відноситься залучення ПІІ, підвищення ефективності інвестування, підготовка інвестиційної програми, яка визначає пріоритетні галузі інвестування. Виділення галузей інвестування в залежності від рівня їх розвитку, значущості для потреб народного господарства, регіонального назначе-ня сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в країні. Інвестиції в прибуткові галузі економіки будуть стимулювати розвиток суміжних галузей економіки, створення додаткових робочих місць.

Систематизація факторів, що визначають конкурентоспроможність великих міжнарод-них фірм, дозволяє виділити інноваційність та динамічні здатності до адаптації ТНК в турбулентної зовнішньому середовищі. До переваг розвитку міжнародного бізнесу відносяться досягнення технологічного лідерства за рахунок ефективного використання глобальних виробничих систем, високу якість і задоволення запитів цільових споживачів, а також ефективно використан-ня людського капіталу.

1. UNCTAD. World Investment Report 2015. Reforming international governance. United Nations. New York and Geneva, 2015. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf

2. Don Clark P., Hihgfill J., De O. Campino J., Rehman S. S. FDI, technology spillovers, growth, and income inequality : a selective survey // Global economy journal. - Vol. 11. - Issue 2. - 2011.- Article 1. – P. 10.

3. Eaton J., Kortum S. Technology, trade and growth: a unified framework// European Economic Review. – 2001. – Vol. 45. - No. 4-6.- P. 754.

4. Петрикова Е.М. Прямые иностранные инвестиции и экономический рост// Вопросы статистики: научно-информационный журнал. – 2009. – № 9. – С. 14 – 21.

5. Don Clark P., Hihgfill J., De O. Campino J., Rehman S. S. FDI, technology spillovers, growth, and income inequality : a selective survey // Global economy journal. - Vol. 11. - Issue 2. - 2011.- Article 1. – pp. 1-42.

6. Носова О.В. Проблема макроэкономического равновесия в посткризисной экономике. Посткризисные перспективы модернизации российской экономики: колл. моногр.; под ред. О.С. Белокрыловой.- Ростов н/Д: Изд-во «Содействие XXI век», 2011.- С.135 - 145.

7. Radosevic S. Science and technology capabilities in economies in transition: effects and prospects// Economics of Transition/ - December 1995. – Volume 3. - No 4.- p. 472.

8. Klein M., Rosengren E. Foreign direct investment outflow from the United States: an empirical assessment. In book: Multinationals in the New Europe and global trade. – Eds. M. W.Klein, P. J.Welfens. – Berlin: Springer- Verlag, 1992. – p. 102.

9. Welfens P. J.J. Jasinski P. Privatization and foreign direct investment in transforming economies. Dartmouth Publishing Company Limited, 1994.- 223 p.

10. Носова О.В. Институциональные основы привлечения иностранных инвестиций в Украине / О.В Носова // Научные работы Донецького національного технічного університету. Серія: Економічна. Випуск 37-1.-Донецьк, ДонНТУ, 2009. – С.109 - 114.

11. Haddad M., Harrison A.E. Are there positive spillovers from direct foreign investment? Evidence from panel data for Morocco // Journal of Development Economics. – 42 (1). – pp. 51 – 74.

12. *Kathuria V.* Productivity spillovers from technology transfer to Indian manufacturing firms / *V. Kathuria* // Journal of International Development. – 12(3). – pp. 343 – 369.

13. *Grosse R., Trevino L.J.* New institutional economics and FDI location in Central and Eastern (Mimeo). Phoenix, AZ: American Graduate School of International Management, 2003

14. *Рогач О.І.* Транснаціональні корпорації: підручник / О.І. Рогач. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 400 с.

15. *Черников Г.П.* Очень крупные транснациональные корпорации и современный мир / Г.П. Черников, Д.А. Черникова. – М.: издательство «Экономика», 2008.- 399 с.

16. *Якубовський С.О.* Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: [навч. посіб.] / С.О. Якубовського, Ю.Г. Козака, Н.С. Логвиної. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 472 с.

17. 50 Most Innovative Companies / [Electronic resource]. – FORTUNE. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fortune.com/2015/12/02/50-most-innovative-companies/>

18. The Global Innovation 1000: Top 20 R&D Spenders 2005-2015 / [Electronic resource]. – STRATEGY. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.strategyand.pwc.com/global/home/what-we-think/innovation1000/top-20-rd-spenders-2015>.

19. World's Best Multinational Workplaces 2015 / [Electronic resource]. – GREATPLACETOWORK. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.greatplacetowork.net/best-companies/worlds-best-multinationals/the-list>

References

1. UNCTAD. World Investment Report 2015. Reforming international governance. United Nations. New York and Geneva, 2015. [electronic resource]. – Access: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf

2. *Don, Clark P. & Hihgfill, J. & De O. Campino, J. & Rehman S. S.* (2011). FDI, technology spillovers, growth, and income inequality: a selective survey // Global economy journal. Vol. 11. Issue 2. Article 1, 10.

3. *Eaton, J. & Kortum, S.* (2001). Technology, trade and growth: a unified framework. European Economic Review. Vol. 45. No. 4-6, 754.

4. *Petrikova, E.M.* (2009). Direct ino-strange investment and economic growth. Questions of statistics: research and information magazine, 9, 14 - 21.

5. *Don Clark, P., Hihgfill, J., De O. Campino, J., Rehman, S. S.* (2011). FDI, technology spillovers, growth, and income inequality: a selective survey. Global economy journal. Vol. 11. Issue 2. Article 1, 1-42.

6. *Nosova, O.V.* (2011). The problem mak-roeko-nomic balance in the post-crisis economy. Post-crisis prospects mo-modernization of the Russian economy: call. monograph.; ed. OS Belokrylovoy.Rostov n/D: Publishing House of the "Promotion of XXI century", 135 - 145.

7. *Radosevic, S.* (1995). Science and technology capabilities in economies in transition: effects and prospects. Economics of Transition. Vol 3., 4, 472.

8. *Klein, M. & Rosengren, E.* (1992). Foreign direct investment outflow from the United States: an empirical assessment. In book: Multinationals in the New Europe and global trade. - Eds. M. W.Klein, P. J.Welfens. - Berlin: Springer-Verlag, 102.

9. *Welfens, P. J.J. Jasinski, P.* (1994). Privatization and foreign direct investment in transforming economies. Dartmouth Publishing Company Limited, 223.

10. *Nosova, O.V.* (2009). Institutional framework to attract foreign investmenttions in Ukraine. Naukovi pratsi of Donetsk natsionalnogo tehničnogo universitetu. Seriya: Ekonomichna. Key infrastructure 37-1.-Donetsk, Donetsk National Technical University, 109 - 114.

11. *Haddad, M. & Harrison, A.E.* Are there positive spillovers from direct foreign invest-ment? Evidence from panel data for Morocco. Journal of Development Economics. - 42 (1), 51 - 74.

12. *Kathuria, V.* (2001). Productivity spill-overs from technology transfer to Indian manufacturing firms. Journal of International Development. 12 (3), 343 - 369.

13. *Grosse, R. & Trevino, L.J.* (2003). New institutional economics and FDI location in Central and Eastern (Mimeo). Phoenix, AZ: American Graduate School of International Management.

14. *Rogach, O.I.* (2008). Transformation corporation. Kiyv: Vidal Nicho poligrafichny-center "Kiev The university", 400.

15. *Chernikov, G.P.* (2008). Very large multinational corporations and encyrary world. Bil-berry Island. Moscow: publishing house "Economy", 399.

16. *Yakubovsky, S.O. Kozak J.G. & Logvi-nov N.S.* (2011). Multinationals: features invest-

ment [teach. guidances.] / SA Jakubowski th. Kyiv: Center of educational literature, 472.

17. 50 Most Innovative Companies. – From : <http://fortune.com/2015/12/02/50-most-innovative-companies/>

18. The Global Innovation 1000: Top 20 R & D Spenders 2005-2015 / From:

[http://www.strategyand.pwc.com/global/home/wh-at-we-think/innovation1000/top-20-rd-spenders-2015.](http://www.strategyand.pwc.com/global/home/wh-at-we-think/innovation1000/top-20-rd-spenders-2015)

19. World's Best Multinational Work-places in 2015 From: <http://www.greatplacetowork.net/best-companies/worlds-best-multinationals/the-list>

Носова О. В.

Влияние прямых инвестиций на экономический рост

В статье проведен анализ взаимосвязи и взаимовлияния прямых иностранных инвестиций и экономического роста. Рассмотрены внешние и внутренние эффекты передачи и импорта технологий в производственном секторе от ПИИ. Рассмотрены направления инвестиционной деятельности глобальных ТНК, включая контрактные операции. Проанализированы факторы стимулирования экономического роста. Изучение многообразия подходов позволило выделить в качестве основных факторов стимулирования экономического роста передачу технологий посредством размещения филиалов иностранных фирм, развития конкуренции с домашними фирмами, повышении производительности труда за счет привлечения ПИИ. Выделено значение развития НИОКР в качестве основного фактора развития инноваций, лежащих в основе успеха Топ 50 инновационных компаний мира. Определены предпосылки экономического роста за счет увеличения создания наукоемких технологий, повышения их эффективности в результате использования преимуществ международного движения капитала. Проведен анализ приоритетных отраслей инвестирования. На основе систематизации факторов конкурентоспособности ТНК выделены характерные признаки: инновативность и динамические способности к адаптации. Определены направления развития международного бизнеса, позволяющие выходить отечественным компаниям на международный рынок и использовать инновационные преимущества глобальных производственных систем.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, экономический рост, ТНК, инновация, конкурентоспособность.

Nosova O.

The impact of investment inflows on economic growth

The article analyzes the relationship and mutual influence of foreign direct investment and economic growth. Are considered internal and external effects of the transfer and import of technology in the manufacturing sector of FDI. The directions of investment activity of global multinationals including contractual operations. The factors stimulating economic growth. The study of the variety of approaches possible to identify as the main factors stimulating economic growth technology transfer by placing branches of foreign companies, competition with domestic companies, increasing productivity by attracting FDI. It highlights the value of research and development as the main factor in the development of innovations that underpin the success of the top 50 innovative companies in the world. The preconditions of economic growth due to increase in the creation of science-intensive technologies, to improve their effectiveness as a result of cis-use benefits of international capital flows. The analysis of the priority sectors of investment. Based on the systematization of the factors of competitiveness of TNCs marked characteristic features: innovativeness and dynamic adaptability. The directions of international business development, allowing to leave the Patriotic-governmental companies on the international market and the use of innovative benefits of global production systems.

Keywords: foreign direct investment, economic growth, TNC, innovation, competitiveness.

Рецензент: Павлов К. В. – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи Іжевського інституту управління, завідувач кафедри «Економіка» Камського інституту гуманітарних та інженерних технологій, м. Іжевськ, Російська Федерація.

Reviewer: Pavlov K. – Professor, Ph.D. of Economics, vice-ректор of sciences Izhevsk of institute of management, head of Economy Department Kamsky institute of humanitarian and engineering technologies, Izhevsk, Russian Federation.

e-mail: kvp_ruk@mail.ru

*Статья подана
10.01.2016 г.*

